

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Анализ на нуждите на заинтересованите страни от малките населени места в Община Дряново

Изготвен в рамките на проект 13-13-68/12.11.2013 г. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново“

Май 2014 г.

ДЗЗД „Дряново 2020“

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СЪДЪРЖАНИЕ

I.....	3
ВЪВЕДЕНИЕ	3
II.....	4
ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ГРУПИ	4
III.....	5
ИЗПОЛЗВАНИ МЕТОДИ ЗА ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ГРУПИ. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ И ИЗВОДИ	5
1. АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ СРЕД ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕСА	5
1.1 Методика на проучването. Цели и съдържание на анкетната карта	5
1.2 Анализ, обобщение и изводи от проведеното анкетно проучване	6
2. ДИСКУСИОНЕН ПАНЕЛ С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА МАЛКИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА ОТ ОБЩИНА ДРЯНОВО	26
2.1 Методика на проучването	26
2.2 Анализ, обобщение и изводи от проведения дискуссионен панел.....	27
2.3 Формуляр за генериране на проектни идеи.....	29

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

I.

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият анализ на нуждите на заинтересованите страни от малките населени места в община Дряново е изготвен от ДЗЗД „Дряново 2020“ в рамките на проект **„Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново“**, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет“.

В настоящия анализ са представени резултатите от проведено анкетно проучване сред заинтересовани страни и представители на бизнеса в малките населени места в община Дряново, както и резултатите от проведения дискуссионен панел сред представители на малките населени места в общината.

Основната цел на посочените проучвания е заинтересованите страни да дадат своите мнения за развитието на общината, нейните основни проблеми, силни страни и перспективи, които да бъдат отразени при *изготвянето на Общински план за развитие на община Дряново 2014-2020* в рамките на дейност 4 от горепосочения договор. ОПР като основен стратегически документ на общинската администрация следва да бъде изготвен при стриктно спазване на принципа на партньорство със заинтересованите страни и осигуряване на информация и публичност на процеса.

В рамките на проект *“Ефективна координация за стратегическо планиране и мониторинг на регионалното развитие на област Габрово”*, финансиран по ДБФП № А10-13-15/30.11.2011 г. с бенефициент областна администрация Габрово, са проведени проучвания сред заинтересованите страни и са изготвени документи, необходими за разработването на общинските планове за развитие на общините от област Габрово – целеви групи по проекта, каквато е и община Дряново. По проекта са проведени *анкета, дълбочинно интервю и фокус групи* сред 83 участници от следните целеви групи: граждани/неправителствени организации; представители на бизнеса; публична администрация. Въпреки това, в рамките на проведените проучвания по горепосочения проект на ОбА Габрово *не е обхванато населението на селата от община Дряново*, а един добър стратегически документи следва да обхване нагласите и мненията на всички заинтересованите страни на територията на общината. Именно затова в рамките на настоящия проект са предвидени проучвания, насочени приоритетно към **заинтересованите страни от малките населени места в общината**.

В допълнение, екипът ни разгледа резултатите от проведените проучвания в рамките на проекта на ОбА Габрово и установи, че същите *не дават задълбочена информация за нагласите на заинтересованите страни* по отношение разработването на ОПР 2014-2020, както и *не дават възможност за получаване на проектни идеи*, които да бъдат включени в плана. Поради този факт, екипът ни разработи **две анкетни карти**, насочени към широката общественост и бизнеса в общината, които допълват анкетното проучване, проведено по проекта на ОбА Габрово и които дават възможност за получаване на задълбочена информация относно нагласите на заинтересованите страни. Освен това, разработихме и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

формуляр за генериране на проектни идеи, с помощта на който всички заинтересовани лица могат да дадат своите идеи за проектни предложения, които да бъдат включени в програмата за реализация на ОПР на община Дряново 2014-2020 г.

Настоящият анализ отразява резултатите от проведените анкетни проучвания, попълнените формуляри за генериране на проектни идеи и проведения дискуссионен панел с представители на заинтересовани страни от малките населени места в община Дряново, които са използвани за разработването на Общински план за развитие на община Дряново 2014-2020 г. и посредством които е спазен принципът на партньорство в стратегическото планиране.

II.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ГРУПИ

Като подготвителна дейност, през първия месец от изпълнението на настоящия договор екипът ни проучи лицата и групите от община Дряново, заинтересовани от процеса на разработването на общински план за развитие и изготви **Списък на заинтересованите страни**. Списъкът е изготвен на база публично достъпна информация на интернет страницата на общината, използвайки юридически софтуер, централен регистър на юридическите лица с нестопанска цел за обществено полезна дейност и др.

Списъкът съдържа информация за наименованието на организацията, контактна информация, ръководен състав и сфера на дейност, като организациите са групирани в следните категории:

- *Браншови и професионални организации;*
- *Неправителствени организации;*
- *Търговски дружества;*
- *Общинска администрация;*
- *Образователни институции;*
- *Лечебни заведения;*
- *Културна дейност (читалища);*
- *Общински предприятия.*

Списъкът на заинтересованите страни е използван за формирането на извадки, сред които да бъдат проведени анкетните проучвания в рамките на настоящия проект.

Списъкът е обсъден и **одобрен от възложителя в оперативен порядък**.

III.

ИЗПОЛЗВАНИ МЕТОДИ ЗА ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ГРУПИ. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ И ИЗВОДИ

Както бе споменато по-горе, за целите на проучване на нагласите и мненията на заинтересованите страни, необходими за изготвянето на ОПР 2014-2020 са използвани следните методи:

- Анкетно проучване на обществените нагласи и нагласите на бизнеса за разработване и изпълнение на ОПР Дряново 2014 – 2020 г.
- Разпространение на формуляр за генериране на проектни идеи сред заинтересованите страни.
- Дискусионен панел с представители на малките населени места от община Дряново.

1. АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ СРЕД ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕСА

1.1 Методика на проучването. Цели и съдържание на анкетната карта

За целите на провеждане на проучване на нагласите на представителите на гражданското общество и бизнеса към разработването на ОПР 2014-2020 са изготвени специални анкетни карти.

Социологическото проучване се проведе в периода м. март – м. май 2014 г. Анкетите, насочени към широката общественост и бизнеса бяха разработени чрез специализирано приложение, позволяващо попълването им он-лайн. Линкове за попълване на анкетите бяха публикувани на официалния сайт на община Дряново. Подготви се и покана, съдържаща линковете за попълване на анкетите, която беше изпратена на всички идентифицирани заинтересовани страни. Въпреки използването на максимално широк обхват за комуникация, активността на бизнеса беше изключително слаба.

Анкетата за представителите на бизнеса съдържа 40 въпроса, имащи за цел да съберат следната информация:

- Информация за предприятието, сферата на дейност, състоянието му през последните 5 години (инвестиции и инвестиционни намерения, образователно структура на заетите, услуги, нужди и т.н.);
- Участие в процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ;
- Фактори за разширяване на бизнеса, пречки пред неговото развитие, инфраструктурни ограничения, начин осигуряват суровинната база;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Приоритети за бъдещо развитие на общината;
- Социални проблеми и проблеми на техническата инфраструктура на територията на общината;
- Икономическо състояние неоползотворен потенциал за развитие на общината;
- Основни проблеми, силни и слаби страни на община Дряново;
- Предложения за ключови проекти, резултатите, от които биха се отразили благоприятно върху цялостния облик и качеството на живот в община Дряново.

Анкетата за широката общественост съдържа 20 въпроса, имащи за цел да съберат следната информация:

- Информация за анкетирания, за качеството на живот, нуждите, трудностите и т.н.;
- Фактори за стартиране на бизнес, оценка на публичните услуги в общината;
- Приоритети за бъдещо развитие на общината;
- Социални проблеми и проблеми на техническата инфраструктура на територията на общината;
- Икономическо състояние неоползотворен потенциал за развитие на общината;
- Основни проблеми, силни и слаби страни на община Дряново;
- Предложения за ключови проекти, резултатите, от които биха се отразили благоприятно върху цялостния облик и качеството на живот в община Дряново.

Въпросите от двете анкетни карти са както затворени, с изброени възможности за отговор, така и отворени, без посочени възможности за отговор.

Резултатите от проведеното анкетно проучване са взети предвид при разработване на стратегическата рамка и програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Дряново 2014-2020 г.

Обобщени резултати от анкетните проучвания са представени по-долу.

1.2 Анализ, обобщение и изводи от проведеното анкетно проучване

1. Профил на респондентите (въпрос 1):

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Респондентите, участвали в проучването, са представители на широката общественост в община Дряново. Респондентите са от различни населени места в община Дряново – с. Ганчовец, с. Денчевци, с. Царева ливада, с. Скалско, с. Гостилица, с. Длъгня, с. Маноя и с. Радовци. Общият брой на отговорилите на анкетното проучване е 12 души – представители на широката общественост и бизнеса.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ВЪПРОС 2: Кои опорни точки според Вас трябва да включва Визията на община Дряново в периода 2014-2020 г.? (Моля, изброете важните според Вас опорни точки или формулирайте изцяло Визията на ОПР на община Дряново)

Анкетираните отговарят по различен начин на този въпрос. Получените отговори включват:

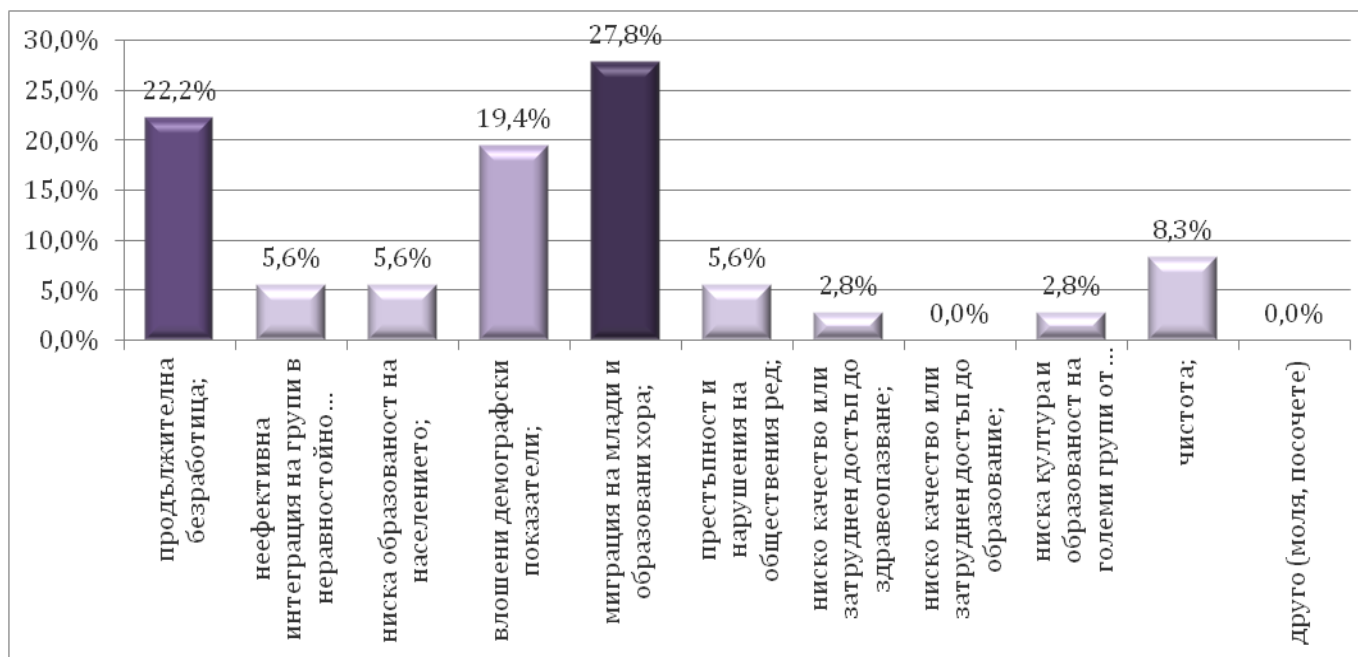
- *Развитие на инфраструктура, стимулиране на бизнеса,*
- *Стимулиране на бизнеса, инфраструктура*
- *Инфраструктура, туризъм, културно-историческо наследство*
- *Икономика, нови работни места, туризъм и инфраструктура, подобряване на негативите в образованието, интеграция на етническите малцинства*
- *Отлична инфраструктура*
- *Работни места, туризъм, културни и спортни събития и не на последно място инфраструктура*
- *Икономика и туризъм*
- *Привличане на инвестиции, разкриване на работни места, непрекъснато подобряване на инфраструктурата, развитие на културно-историческия туризъм и спорта*

ВЪПРОС 3: Кои според Вас трябва да са трите приоритета за бъдещо развитие на община Дряново ?

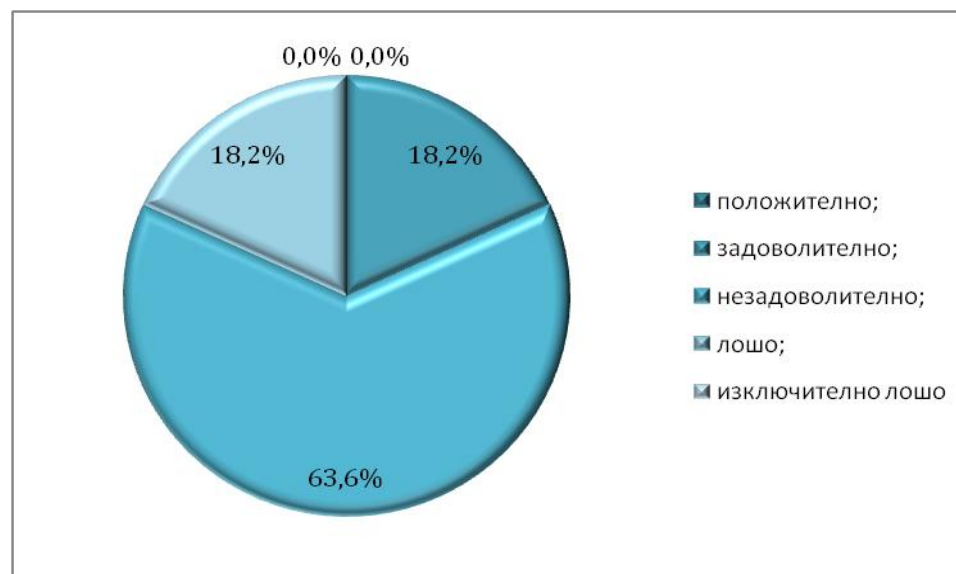
Основен приоритет за бъдещето развитие на община Дряново според жителите ѝ трябва да бъде подобряването на техническата и транспортна инфраструктура (19,5 % от отговорите). Култура и образование, включително опазване и възстановяване на културно-историческо наследство, условия за учене през целия живот, осигуряване на условия за развитие на изкуствата, културни мероприятия и др. като основен приоритет е посочено от 17,5 % от респондентите. На трето място запитаните (14,6 %) поставят околната среда (зелени площи, ВиК и пречистване на води, въздух, управление на отпадъци и др.).

ВЪПРОС 4: Кои са най-изявените социални проблеми на територията на Община Дряново ?

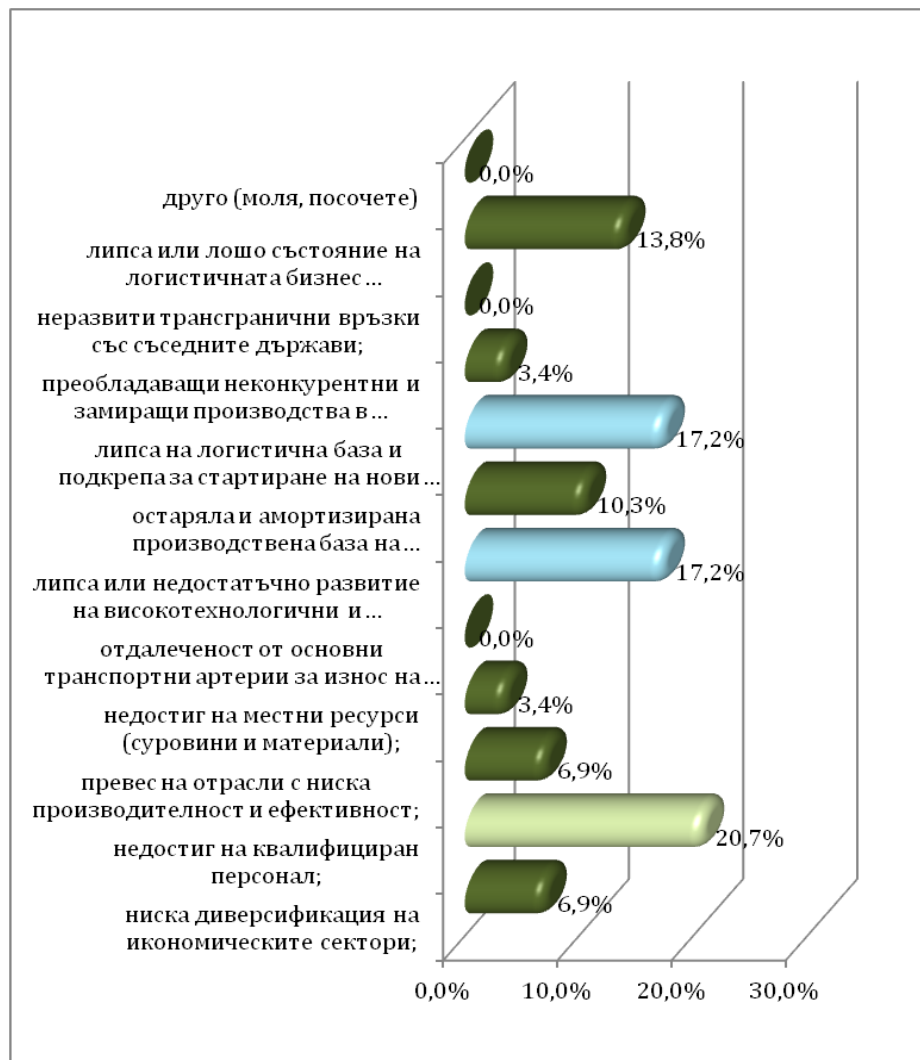
И според представителите на бизнеса, и според останалите представители на гражданския сектор, най-изявеният социален проблем е **миграцията на млади и образовани хора (27,8 %)**. **Продължителната безработица** е друг основен проблем, които общината приоритетно трябва да реши, според **22,2 %** от респондентите. Влошените **демографски показатели** се нареждат на трето място според дадените отговори (**19,6 %**). Всички посочени от респондентите отговори представляват основни социални проблеми на общината. **Чистотата** е друг посочен от анкетираните проблем. **Ниската култура и образованост на големи групи от населението** е посочен от най-малка част от респондентите.

ВЪПРОС 5: Как определяте икономическото състояние на община Дряново ?

Мнозинството от респондентите считат, че са налице **негативни тенденции в икономическото развитие на общината**. И представителите на бизнеса, и останалите представители на гражданския сектор, определят икономическото състояние на община Дряново като **незадоволително (63,6 %)**. **18,2 %** от респондентите характеризират икономическото състояние в общината като **лошо**. Това е тревожен факт, тъй като икономическото състояние на общината е в основата на начина на живот на населението. В следващите си отговори, респондентите са посочили и причините за това състояние, които се приемат като основни и приоритетни проблеми за решаване от общинското ръководство. Едва **18,2 %** от респондентите определят икономическото състояние на общината като **задоволително**.

ВЪПРОС 6: Кои са най-сериозните икономически проблеми на община Дряново?

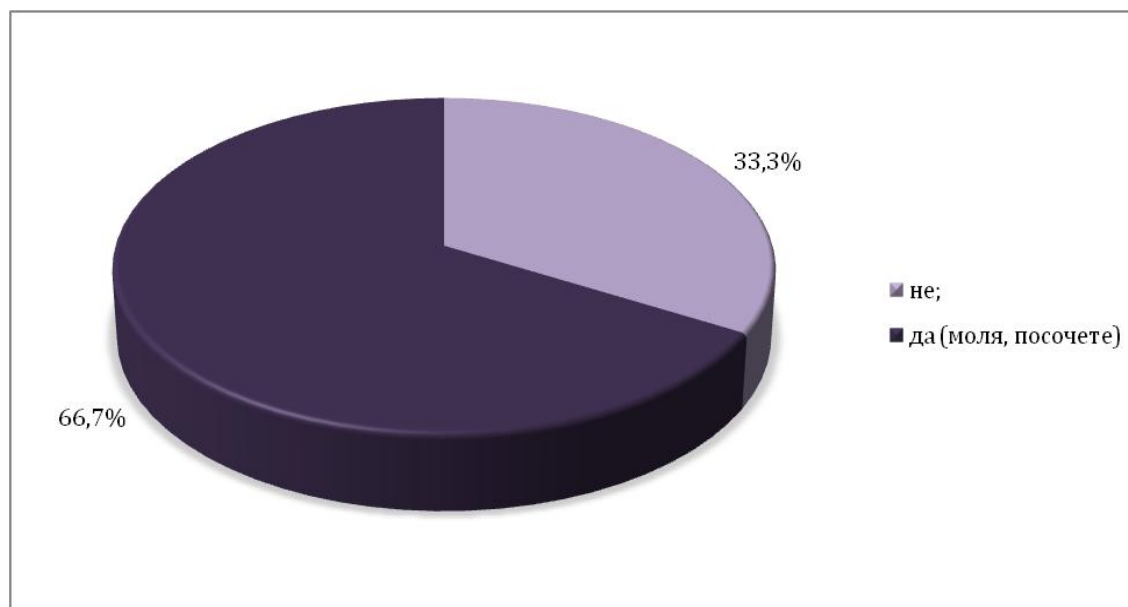

Причините за негативното мнение за състоянието на общинската икономика се търсят чрез настоящия въпрос, в който респондентите посочват най-сериозните икономически проблеми на община Дряново според тях. **Липсата на достатъчно квалифициран персонал** е посочен от най-голяма част от анкетираните представители на бизнеса и на широката общественост (20,7%), като най-сериозен икономически проблем. На второ място с 17,2% от отговорите се нареждат:

- **Липса или недостатъчно развитие на високотехнологични и иновативни производства с висока добавена стойност;**
- **Липса на логистична база и подкрепа за стартиране на нови предприятия;**

На трето място (с 13,2%) като сериозен икономически проблем според запитаните се нарежда **липса или лошо състояние на логистичната бизнес инфраструктура.**

ВЪПРОС 7: Съществува ли според Вас неоползотворен потенциал за икономическо развитие на територията на община Дряново?

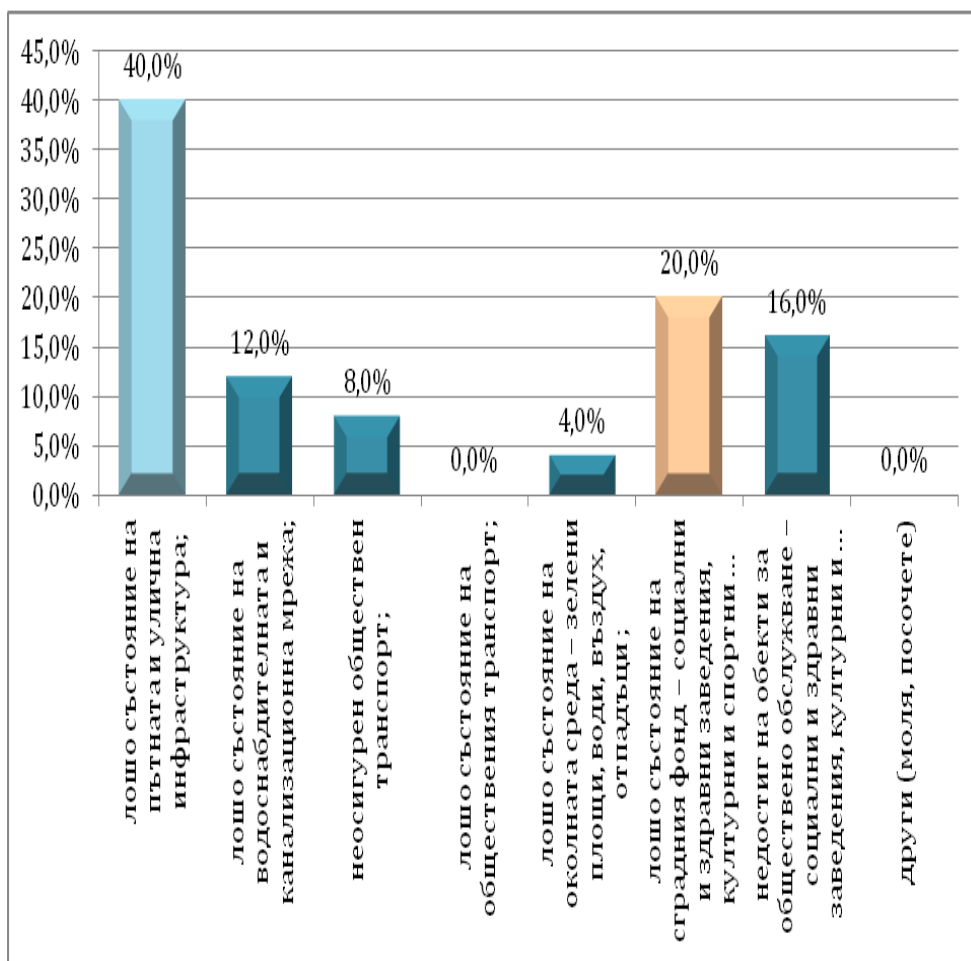

Важно за преодоляването на икономическите проблеми на общината е да се оцени нейният потенциал за икономическо развитие. Оценката на местния икономически потенциал включва и мнението на гражданския и бизнес сектор по този въпрос. По-малката част от анкетираните смятат, че в община Дряново **няма неоползотворен потенциал за икономическо развитие** – 33,3% от респондентите.

Според по-голямата част от запитаните (66,7 %) **съществува неоползотворен потенциал** за икономическо развитие, който се изразява в следното:

- **Вагонен завод Дряново**
- **Изоставени сгради, безработни млади хора, изоставени площи за зеленчукопроизводство**
- **Културно-исторически туризъм, преработваща промишленост**

ВЪПРОС 8: Кои са най-изявените проблеми на техническата инфраструктура на територията на община Дряново?

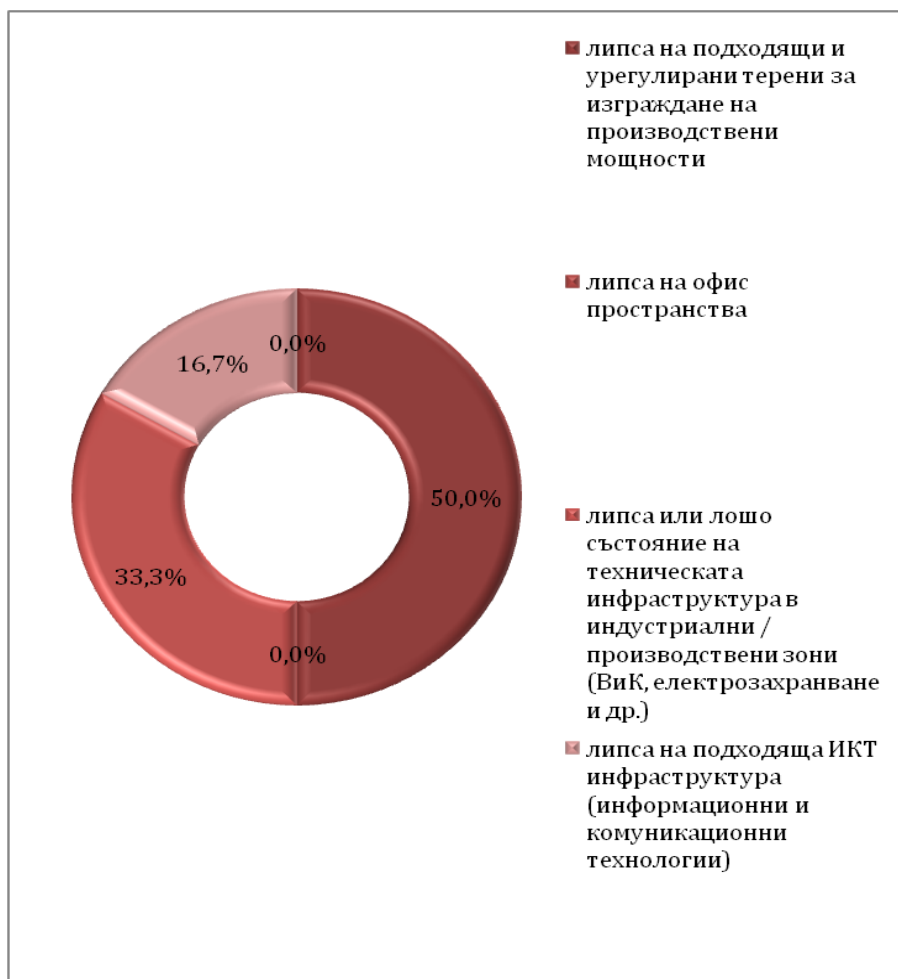

Проблемите на техническата инфраструктура се оценяват не само на експертно ниво от компетентните в общинската администрация органи, но и от гражданите и бизнеса, тъй като тяхното мнение е важно, за да се оценят нуждите и потребностите им. Като най-изявен проблем на техническата инфраструктура, респондентите посочват **лошо състояние на пътната и улична инфраструктура** – 40 % от запитаните са дали този отговор. На второ място, с 20 %, анкетираните поставят **лошото състояние на сградния фонд** – социални и здравни заведения, културни и спортни обекти. Други получени отговори са следните:

- **Недостиг на обекти за обществено обслужване** – социални и здравни заведения, културни и спортни обекти;
- **Лошо състояние на водоснабдителната и канализационна мрежа;**
- **Неосигурен обществен транспорт.**

Най-малък процент от запитаните (4 %) са посочили като най-изявен проблем на техническата инфраструктура **лошо състояние на околната среда.**

ВЪПРОС 9: Какви ограничения на средата и инфраструктурата за реализация на бизнес инициативи и инвестиции съществуват според Вас на територията на община Дряново?

В подкрепа на отговорите от предходните въпроси е потърсено мнението на респондентите за ограниченията за реализиране на бизнес инициативи. Ограниченията на средата и инфраструктурата за реализация на инвестиции и бизнес инициативи са посочени както от представителите на бизнеса, така и от гражданския сектор. Основните ограничения пред бизнеса, посочени от по 50 % от респондентите, са липса на подходящи и урегулирани терени за изграждане на производствени мощности. На второ място според респондентите се нарежда липсата или лошото състояние на техническата инфраструктура в индустриални / производствени зони (ВиК, електрозахранване и др.) с 33,3 % от отговорите. Последното сериозно ограничение пред бизнеса според запитаните е липса на подходяща ИКТ инфраструктура (информационни и комуникационни технологии).

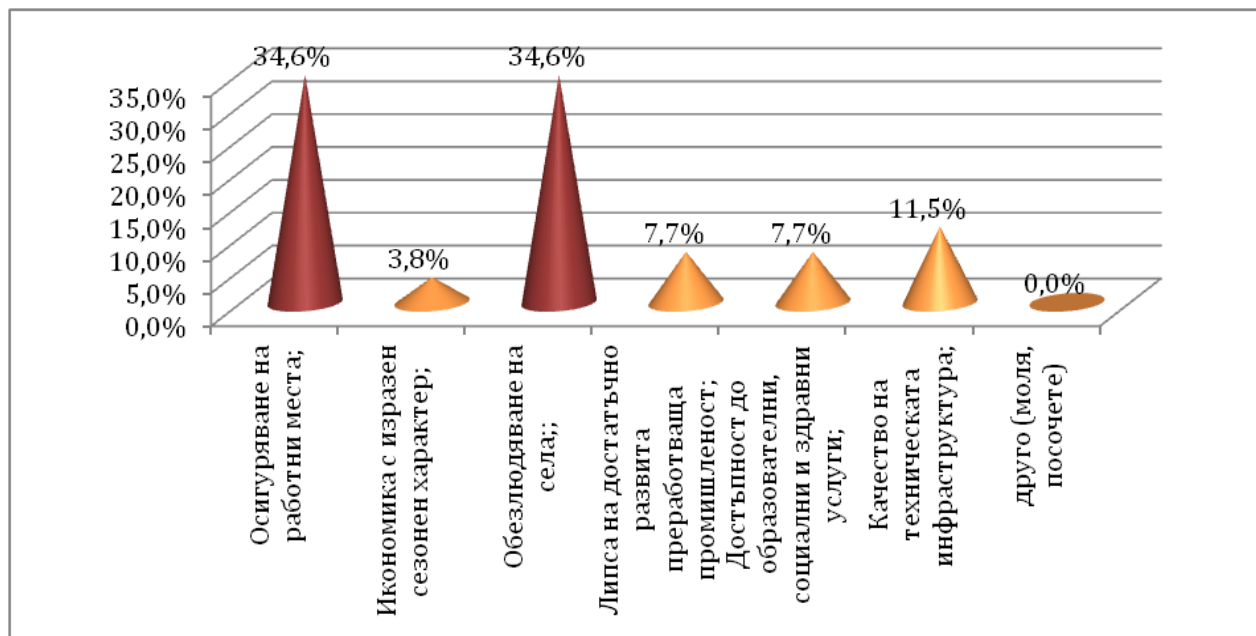
ВЪПРОС 10: Кои фактори биха могли да бъдат двигател за развитието на община Дряново?

Според най-голяма част от запитаните (43,5 % от отговорите), основният фактор, от който се нуждае община Дряново, за да се развива е **привличането на инвеститори**. На второ място като двигател за развитие анкетираните поставят **повишаването на образованието и квалификацията на човешките ресурси** с 21,7 % от получените отговори. На трето място е определено **повишаването на капацитета на местната общност за кандидатстване и изпълнение на проекти, финансирани от европейски програми** според 17,4 % от респондентите. Други получени отговори включват:

- Развитие на селскостопански продукт;
- Подобряване на техническата инфраструктура;
- Подкрепа за научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации.

ВЪПРОС 11: Кои са трите основни проблема, които община Дряново трябва приоритетно да реши?

Въпросът дава възможност за посочване на три от изброените отговори. Най-много от респондентите (по **34,6 %** от отговорите) посочват, че според тях проблемите, които общината приоритетно трябва да реши са **осигуряването на работни места и обезлюдяването на селата**. На следващо място се нарежда въпросът с **качеството на техническата инфраструктура** според **11,5 %** от анкетираните. Най-малък процент от запитаните са посочили, че основен проблем е наличието в общината на **икономика с изразен сезонен характер**.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ВЪПРОС 12: Кои според Вас са силните, положителните страни и кои са ключовите области пред развитието на община Дряново? Моля, посочете.

Въпросът е отворен и не са изброени възможни отговори. Респондентите са посочили следните силни, положителни страни и ключови области за развитие на община Дряново:

- **Производство, търговия;**
- **Чистият въздух; туризъм;**
- **Разработените проекти за ремонт на обществените сгради;**
- **Преработваща промишленост, културно-исторически туризъм.**

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ВЪПРОС 13: Кои според Вас са слабите, отрицателни страни на община Дряново? Моля, посочете.

Въпросът е отворен и не са изброени възможни отговори. Слабите отрицателни страни в община Дряново според респондентите са:

- **Недостатъчно високо квалифициран персонал, демографски проблеми;**
- **Демографски проблеми;**
- **Недостатъчно високо ниво на развитие на икономиката;**
- **Обезлюдяване на селата на територията на община Дряново;**
- **Съсредоточава на проекти само в гр. Дряново;**
- **Бездомни кучета, транспортна мобилност.**

ВЪПРОС 14: По скалата от 1 до 5 (1 - лошо; 5 – много добро) смятате ли, че публичните услуги в общината отговарят на нуждите на гражданите.

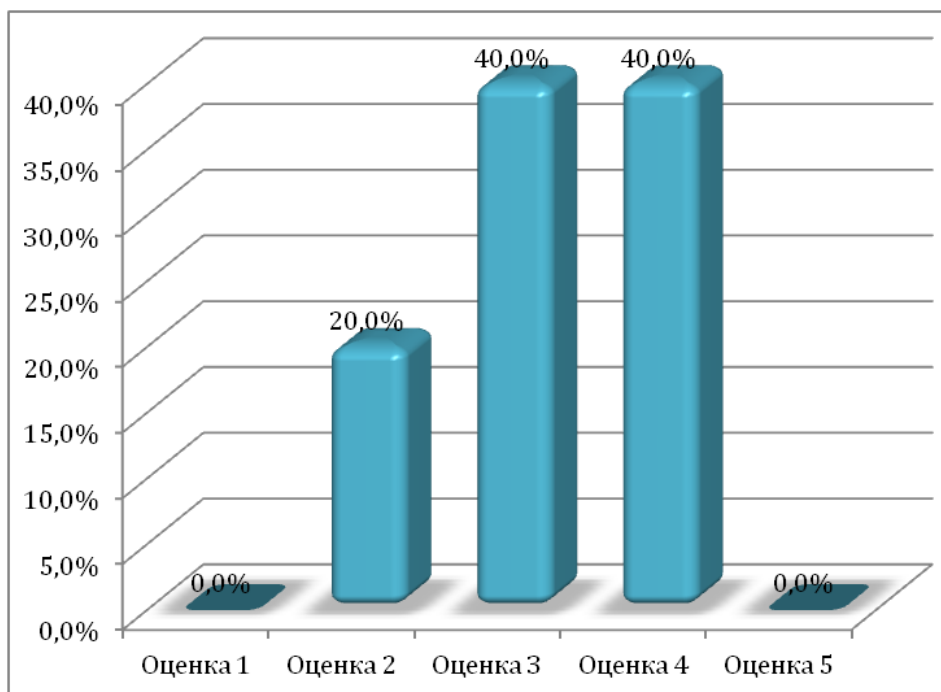
На този въпрос респондентите оценяват публичните услуги, предоставяни в община Дряново, по скалата от 1 до 5. Най-висока сумарна оценка запитаните са дали на **Услуги, свързани с водоснабдяване и канализация – 3,83**. На следващо място се нареждат следните услуги, чиято сумарна оценка е **над средната сумарна оценка 3**:

- Услуги, свързани с транспортната достъпност;
- Услуги, свързани с културата, вкл. места за провеждане на културни дейности;
- Услуги, свързани с образованието;
- Услуги, свързани със спорта, отдиха и туризма – спортни съоръжения, паркове и алеи.
- Услуги, свързани с благоустрояване и комунални услуги – почистване, озеленяване;
- Социални услуги – услуги за деца, за възрастни, общински жилища.

Услугите, които са получили под средната сумарна оценка, са следните:

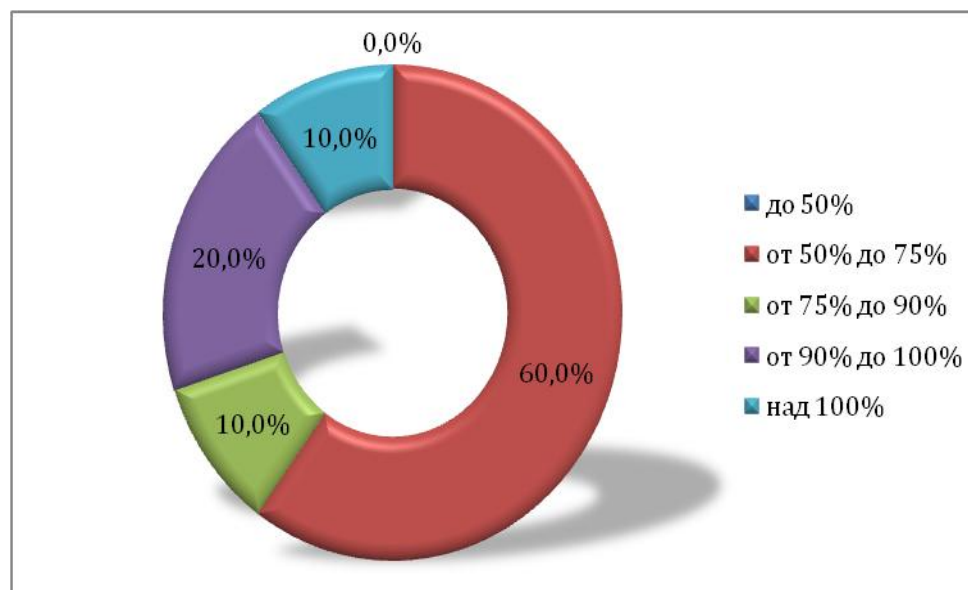
- Услуги, свързани с техническата инфраструктура – улична и пътна мрежа, паркинги и др.
- Услуги, свързани със здравеопазването – болници, поликлиники, здравни центрове.

ВЪПРОС 15: По скалата от 1 до 5 (1-лошо; 5 – много добро) как бихте оценили качеството на живот на вас и вашето семейство?

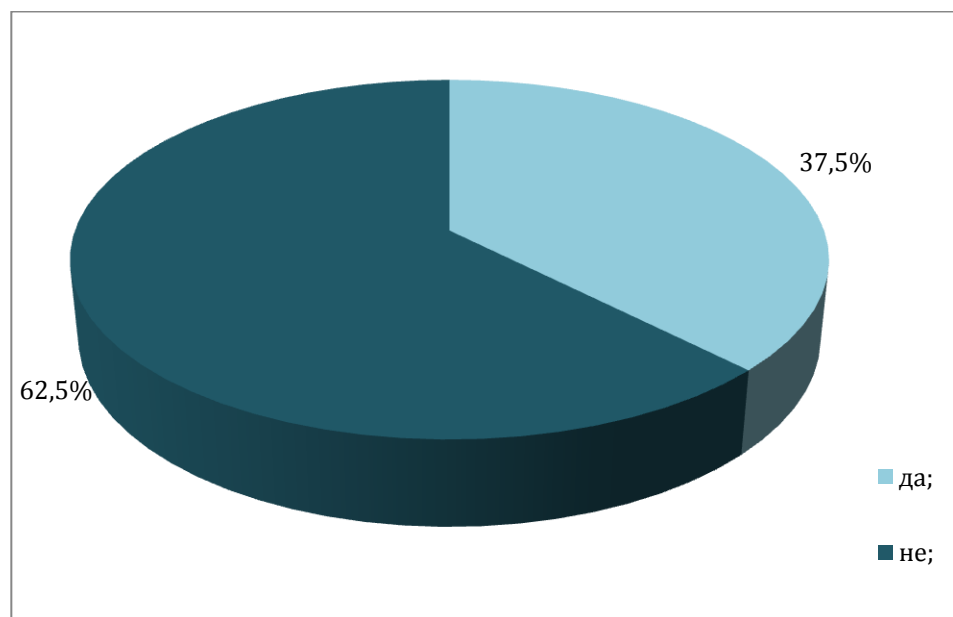
Голяма част от анкетираните са доволни от качеството на живот на себе си и семейството си. Това става видно от оценките, които са дали респондентите – равен брой запитани, по 40 %, дават **оценки 3 и 4, тоест задоволително и добро**. Положителна е тенденцията, че едва 20 % от анкетираните определят качеството си на живот като незадоволително с оценка 2, а никой не е дал най-ниска оценка за качеството си на живот

ВЪПРОС 16: Каква част от доходите си използвате за покриване на неотложни нужди – храна облекло, битови разходи?

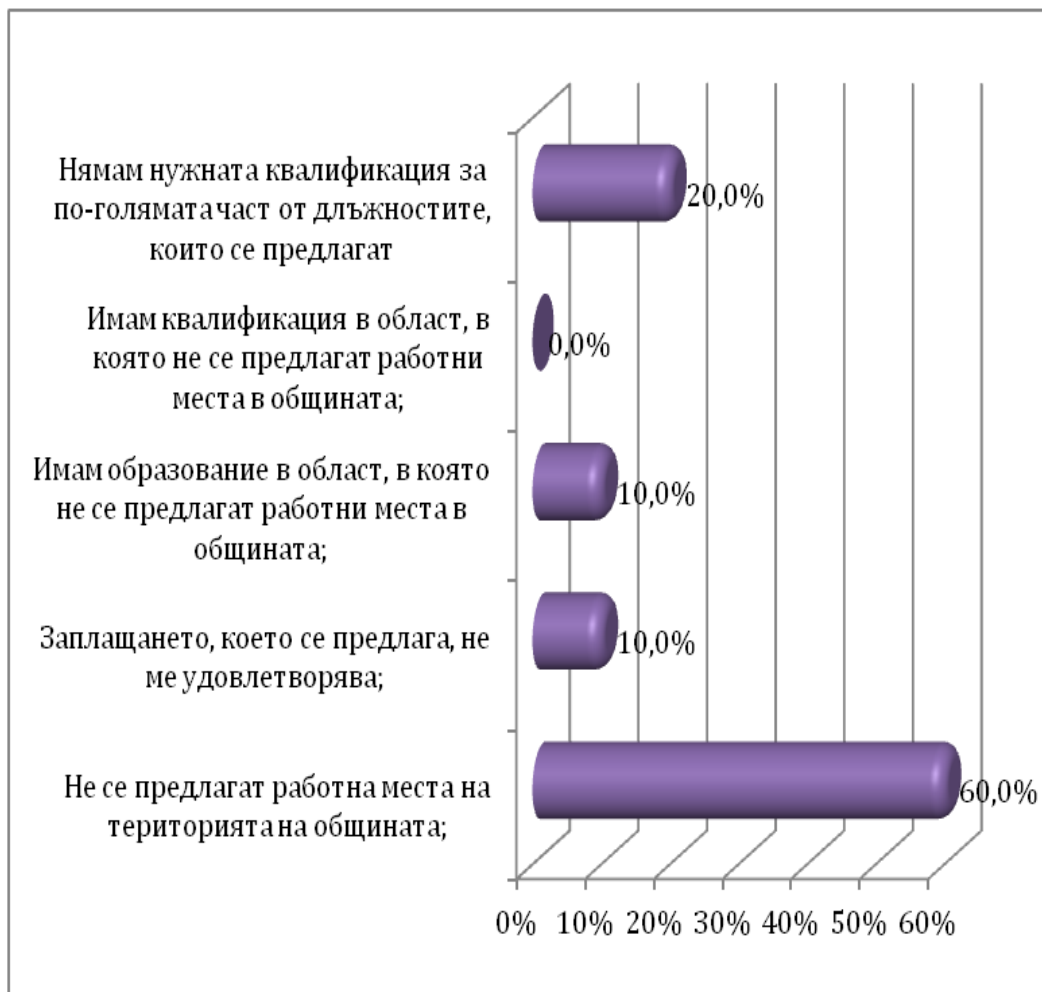
Важно за оценката на качеството на живот на населението на общината е не само определянето му с добро или лошо, а и самите фактори, които определят това качество. Тревожен е фактът, че по-голямата част от доходите на домакинствата (повече от 50 %) се изразходват за покриване на неотложни нужди като храна, облекло и битови разходи. Въпреки сравнително добрата оценка, която респондентите дават в предходния въпрос на качеството си на живот, ясно се вижда, че по-голямата част от доходите на домакинствата се използват за неотложни нужди. Това показва недотам добро качество на живот. **60 %** от респондентите използват **от 50 до 75 %** от доходите си за неотложни нужди, а **20 %** са анкетираните, които посочват, че за същите нужди използват **от 90 до 100 %** от доходите си. **Никой от запитаните не е споделил, че използва до 50 % от доходите си за неотложни нужди.**

ВЪПРОС 17: Вие или член на Вашето домакинство губили ли сте работата си през последните две години?

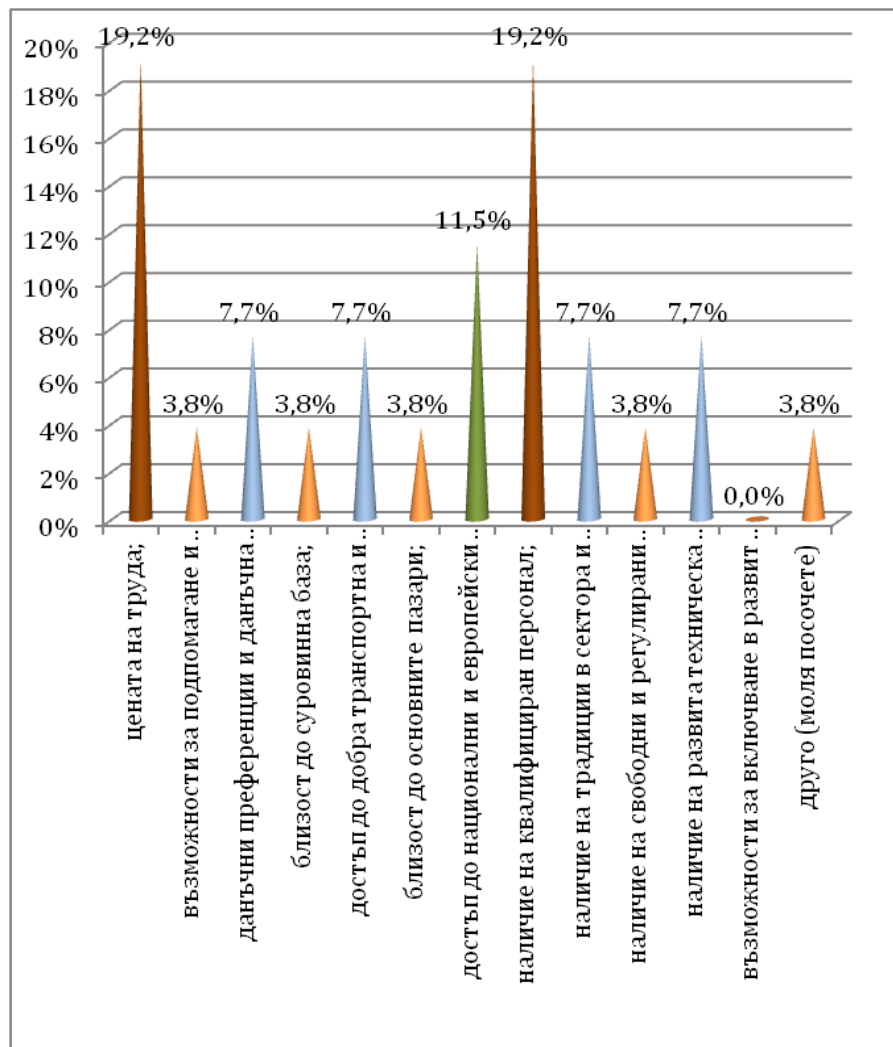
*По-голяма част от анкетираните (62,5 %) споделят, че **не са губили работата си през последните 2 години**. Това само по себе си е положително, тъй като заетостта е от основно значение за качеството на живот на населението, но фактът, че по-голямата част от доходите на населението отиват за неотложни битови нужди, показва недостатъчно заплащане на работещите лица. Доста по-малка част от анкетираните (37,5 %) са губили работата си през последните 2 години, което би могло да се дължи на различни причини.*

ВЪПРОС 18: От какво естество са трудностите при намиране на нова работа?

Трудностите при намиране на работа са оценени от всички анкетираните, без значение дали са губили работата си през последните години или не. Основната трудност при намиране на работа на територията на общината според 60 % от респондентите е **ограниченият брой на работните места на територията на общината**. 20 % от анкетираните признават, че **нямат нужната квалификация за по-голяма част от длъжностите, които се предлагат**. Нуждите на бизнеса трябва да се вземат в предвид от образователните институции, не само за да имат квалифицирана работна ръка в областта, в която развиват своята дейност, но и за да намалят трудностите при намиране на работа на безработните лица. Други трудности, които са срещнали анкетираните са **наличието на образование в област, в която не се предлагат работни места в общината и неудовлетворително заплащане**.

ВЪПРОС 19: Кои са решаващите фактори за Вас за стартиране на бизнес?

В продължение на резултатите от предходния въпрос, този въпрос търси решаващите фактори за стартиране на бизнес, като запитаните могат да дават по повече от един от посочените отговори. Като основни решаващи фактори за стартиране на бизнес, равен брой анкетирани (19,2 %) определят **цената на труда и наличието на квалифициран персонал**. На второ място, анкетираните (11,5 %) поставят като важен фактор **достъпът до национални и европейски субсидии**. На следващо място, според 7,7 % от респондентите, **данъчните преференции и данъчната политика, достъпът до добра транспортна и логистична инфраструктура, наличието на традиции в сектора и установени партньорства с бизнес контрагенти и наличието на развита техническа инфраструктура за изграждане на предприятие** са решаващи фактори за стартиране на бизнес.

2. ДИСКУСИОНЕН ПАНЕЛ С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА МАЛКИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА ОТ ОБЩИНА ДРЯНОВО

2.1 Методика на проучването

Дискусионният панел е проведен на **30 април 2014 г.** в сградата на общинска администрация Дряново. За провеждането му е изготвена покана към представителите на малките населени места в общината, както и дневен ред и презентация за събитието. На дискусияния панел взеха участие **12 представители** на малките населени места в община Дряново.

Целта на дискусияния панел е обсъждане на информираността и нагласите на представителите на малките населени места по отношение на изпълнението на общинския план за развитие 2006-2013, както и да бъдат идентифицирани проблеми и бъдещи приоритети за развитие през следващия

програмен период, които да залегнат в ОПР на община Дряново 2014-2020. За целта на присъстващите са раздадени анкетни карти за попълване на място, като резултатите са обобщени и представени в предходната точка. В допълнение, за получаване на по-задълбочена информация за качествено разработване на ОПР е разработен и формуляр за генериране на проектни идеи, който също е раздаден на присъстващите по време на

дискусионния панел.

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2.2 Анализ, обобщение и изводи от проведения дискуссионен панел

Съгласно дневния ред за провеждане на дискуссионния панел, в началото изпълнителят представи презентация, съдържаща кратка информация за статуса на изпълнение на дейностите по настоящия проект, след което представи подробно стратегическите цели от ОПР Дряново 2006-2013, които бяха подложени на дискусия и обсъждане от гледна точка на тяхната степен на постигане и изпълнение, както и актуалност и приложимост за периода 2014-2020 г. На следващо място бяха обсъдени основните проблеми на населените места в общината, чиито кметове или кметски наместници присъстваха на панела, като бяха дискутирани и мерките за преодоляване на проблемите и конкретни проекти, които да бъдат включени в ОПР Дряново 2014-2020 г.

Основните проблеми в селата в общината, които се обсъдиха, са *състоянието на пътищата, водоснабдителната мрежа и сградите на кметствата*. Коментира се, че по отношение на уличното осветление в селата е постигнат напредък.

Друг основен проблем, който се обсъди, е *обезлюдяването на селата в общината*, вследствие на липсата на работни места. Липсата на кооперативи в общината също беше посочена като фактор, който води до обезлюдяване на селата и по-слабо развитие на селското стопанство.

На следващо място в дискусията бяха обсъдени проблемите на отделните села, чиито кметове или кметски наместници също присъстваха на дискуссионния панел.

Основен проблем на кметство **с. Гостилица** е, че икономиката се свива, в селото няма промишлени предприятия, а инфраструктурата трудно се поддържа. В селото има много къщи за гости, чието обособяване започва през 2004 г. В близост до селото са извършвани археологически разкопки на старото римско тържище Дискодуратера, като постъпи *предложение за проект за проучване на тържището и превръщане на мястото в туристическа атракция*. Друго предложение за проект, което постъпи, е за обособяване на *музей на образованието*, в сградата на закритото училище. Обсъди се, че има идея за кандидатстване по Програма за развитие на селските райони с проект за обновяване на църква „Рождество Богородично“, която е художествен паметник на културата.

Присъстващите на работния панел отбелязаха, че във всички села в общината живеят много чужденци, благодарение на което селата не са обезлюдели, но това не допринася в голяма степен за поддържането и развитието на малките населени места.

Основно предложение, което се отнася за всички села в общината, е да се рехабилитира пътната инфраструктура, водоснабдителната мрежа и канализацията.

Основният проблем на **с. Янтра**, както и на повечето села в общината, е **водоснабдяването и амортизирани участъци от уличната мрежа**. В с. Янтра е необходимо изграждането на продължение на водопроводната мрежа, като е изготвен работен проект за 5 км. продължение.

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В с. **Скалско** все още има запазено производство, има функционираща кариера, предприятие за производство на мед и др. Основен приоритет на селото е ремонт на пътищата и водоснабдителната мрежа.

Царева ливада е най-голямото и най-добре развито село в общината, в което има работещи предприятия и активно производство. В селото няма чужденци, за разлика от останалите села в общината. Населението на селото е около 800 души, 100 от които са деца. В селото се развива животновъдството, но животновъдите срещат проблем с наемането на общински пасища, като последва дискусията относно процедурата за отдаване на мери и пасища. В селото също има улици, които се нуждаят от цялостна реконструкция, както и изоставени и пустеещи сгради. Има заявен интерес за формиране на публично-частни партньорства (ПЧП) за стопанисването на конкретни сгради в селото, поради което постъпи предложение в ОПР Дряново да бъде предвидена възможността за отдаване на обекти на ПЧП. Обсъди се и проблемът със сметоизвозването и липсата на сметище, както и фактът, че вече има регионално депо за отпадъци и сметищата на отделните села следва да се ликвидират. Друго предложение, което постъпи от кмета на селото, е за провеждане на *активни рекламни кампании и др. мерки за повишаване популярността на селото като туристическа дестинация.*

В подножието на един от хълмовете край с. Царева ливада е била разположена лятна резиденция на Асеновци. Местността не е облагородена, а би могло да се предвиди *проект за реставрация* и превръщането ѝ в туристическа атракция.

Представители на общинска администрация Дряново обърнаха внимание на факта, че **на територията на общината има богато културно-историческо наследство**, но обектите /антични и средновековни крепости/ са държавна собственост, а не общинска, поради което Общинска администрация - Дряново не може да кандидатства с проекти за тяхната реставрация и консервация.

На следващо място в дискусията се обсъди необходимостта от **изграждане на дом за стари хора** в общината. В селата има общински сгради, част от които биха могли да се обособят в домове за възрастни хора, което следва да залегне като *една от основните мерки в ОПР за периода 2014-2020 г.* Разкриването на този вид социална услуга в общността ще съхрани и сградния фонд, като това би могло да се осъществи и посредством ПЧП.

На следващо място в дискусията се обсъди необходимостта да се акцентира на **събитийния туризъм в общината** – организирането на фестивали, чествания и други събития, които да привличат туристи и посетители, тъй като в общината има много туристически обекти, около които може да се развива този вид туризъм. Общината има **потенциал за развитие на туризма**, но е необходимо да бъдат предприети мерки в тази насока. За привличането и задържането на туристи е необходимо да се рехабилитира съществуващата и да се изгради нова инфраструктура, както и да се изградят туристически атракции. Освен това е необходимо да се осигури качествено обслужване на туристите, което би могло да се постигне чрез обучаване на кадри за сферата на туризма в профилирани паралелки в училищата.

Според присъстващите, за да се **стимулира миграцията на младите хора обратно в селата**, е необходимо да се осигури добра инфраструктура и комуникации.

Като обобщение на дискусиата може да се направи заключението, че **основните проблеми на малките населени места в община Дряново**, които следва да се превърнат в основни приоритети за развитие, са следните:

- рехабилитация на улична мрежа и пътища в общината;
- рехабилитация на водоснабдителна и канализационна мрежа във всички села в общината;
- използване на общински сгради за предоставянето на социални, образователни и др. услуги;
- оползотворяване на туристическия потенциал на общината и реализация на проекти за реставрация на туристически обекти;
- привличане на младите хора в селата.

Резултатите от проведения работен панел и идентифицираните проблеми и приоритети за развитие на общината са взети предвид при разработване на стратегическата рамка и програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Дряново 2014-2020 г.

2.3 **Формуляр за генериране на проектни идеи**

Разработеният формуляр за генериране на проектни идеи беше попълнен на място от присъстващите на дискуссионния панел на 30 април 2014 г. Събраните идеи за проекти, вкл. място на провеждане, размер и източник на финансиране, където са попълнени, са представени на следната таблица:

№	Наименование на проектното предложение	Място на реализация	Предвиждан размер за финансиране	Източник на финансиране
1	Водоснабдяване на село Чуково, община Дряново	село Чуково, община Дряново	150 000 лв.	ОПР 2014-2020
2	Асфалтиране на улици в селата Чуково, Денчевци и др.	Село Денчевци и с. Чуково	30 000 лв.	ОПР 2007-2013
3	Възстановяване на крепостта „Стринава“	С. Царева ливада		
4	Основен ремонт на две улици	село Туркинча		
5	Основен ремонт на улица	Село		

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

№	Наименование на проектното предложение	Място на реализация	Предвиждан размер за финансиране	Източник на финансиране
		Катранджии		
6	Изграждане на подпорна стена	село Катранджии и с. Соколово		
7	Ремонт на тротоари	Село Катранджии		
8	Облагородяване на парково пространство	Село Длъгня		
9	Облагородяване на инфраструктура	С. Царева ливада		
10	Подържане на екопътека от Гостилица до Дискодуратера	С. Гостилица		
11	Рехабилитация на улиците на села Гостилица и Славейково	С. Гостилица, с. Славейково		
12	Ремонт на църква „Рождество Богородично“	село Гостилица		ПРСР, мярка 322
13	Ремонт на Килийното училище и превръщане в музейна експозиция	село Гостилица		ПРСР, мярка 322
14	Строително-ремонтни дейности на сградата на читалище „Христо Ботев“	село Гостилица		Държавно финансиране
15	Асфалтиране на улици в селата Маноя и Косарка	Село Маноя и с. Косарка		
16	Разкриване на дом за стари хора	село Гостилица		Фонд „Социална закрила“ към МТСП
17	Възстановяване на стадион в село Гостилица	село Гостилица		Частни инвестиции
18	Ремонт на църквата в село Косарка	Село Косарка		Църковно настоятелство/ Великотърновска митрополия
19	Ремонт на тротоари в селата	С. Косарка, с.		Община

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново“, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

№	Наименование на проектното предложение	Място на реализация	Предвиждан размер за финансиране	Източник на финансиране
	Косарка, Соколово	Соколово		Дряново
20	Реконструиране на сградите на Защитени жилища - с. Царева Ливада, общ. Дряново	с. Царева Ливада	200 000 лв.	Оперативна програма на ЕС

Видно от таблицата, всички проектни предложения са инфраструктурни - рехабилитация и облагородяване на улици, тротоари и паркови пространства в населените места в общината, изграждане на водоснабдителна мрежа, ремонт на обществени сгради, обекти и др. Има предложение за разкриване на нови социални обекти

Резултатите от проведения дискуссионен панел и получените проектни предложения сочат, че малките населени места в общината се нуждаят от най-вече от рехабилитация/изграждане на нова инфраструктура.

Резултатите от постъпилите проектни предложения са взети предвид при разработване на стратегическата рамка и програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Дряново 2014-2020 г.